Οι μικροί αρχαιολόγοι της Θράκης

... για Δημοτικά Σχολεία

Φάκελος για Εκπαιδευτικούς: «ένας Σκόρος στο Λύκειον των Ελληνίδων Ξάνθης»

Νατάσα Μιχαηλίδου
αρχαιολόγος-μουσειολόγος-ξεναγός, MA

σε συνεργασία με τους φορείς:

Ξάνθη, Σεπτέμβριος 2020

Περιεχόμενα

1. Εισαγωγικά 3
2. Το Λύκειον των Ελληνίδων Ξάνθης 4
3. Η Ακαδημία Ποίησης και Παραμυθιού 5
4. Πρακτικές πληροφορίες 6
5. Δραστηριότητες πριν από το εκπαιδευτικό πρόγραμμα 8
6. Τι γίνεται κατά τη διάρκεια του εκπαιδευτικού προγράμματος 12
7. Δραστηριότητες μετά από το εκπαιδευτικό πρόγραμμα 13
8. Σχέση με μαθήματα Δημοτικού Σχολείου 17
9. Αξιολόγηση 19
10. Ενδεικτική Βιβλιογραφία 20

1. Εισαγωγικά

Ο Φάκελος αυτός περιέχει ενημερωτικό και βοηθητικό συνοδευτικό υλικό για τους «μικρούς αρχαιολόγους της Θράκης» και συγκεκριμένα για το εκπαιδευτικό πρόγραμμα «Ένας σκόρος στο Λύκειον των Ελληνίδων Ξάνθης».

Οι «μικροί αρχαιολόγοι» αποτελούν ένα σύνολο προγραμμάτων και ξεναγήσεων **εγκεκριμένο** από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής του Υπουργείου Παιδείας. Παρουσιάζονται στα σχολεία από το 2011 από εξειδικευμένη αρχαιολόγο-μουσειολόγο-ξεναγό (με επίσημη άδεια για ξεναγήσεις από το Υπουργείο Τουρισμού). Πραγματοποιούνται ως **εκπαιδευτικό πρόγραμμα** σε συνεργασία με το **Ίδρυμα Θρακικής Τέχνης και Παράδοσης** και το **Λύκειον των Ελληνίδων Ξάνθης** ή ως αυτόνομες **ξεναγήσεις** σε αρχαιολογικούς χώρους και μνημεία.

Στους «μικρούς αρχαιολόγους της Θράκης» έχουν συμμετάσχει πάνω από **7.000 μαθητές**. Οι δράσεις αυτές έρχονται να ενισχύσουν το εκπαιδευτικό έργο του σχολείου, τη μάθηση μέσω ψυχαγωγικών πολιτιστικών δραστηριοτήτων και την προβολή της τοπικής ιστορίας και των μνημείων.

Κατά τη σχολική χρονιά 2020-21 «Οι μικροί αρχαιολόγοι της Θράκης» περιλαμβάνουν τα **εκπαιδευτικά προγράμματα** και τις **ξεναγήσεις** που παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα 1 και πραγματοποιούνται με την υποστήριξη της **Ακαδημίας Ποίησης και Παραμυθιού**.

Πίνακας 1: *«Οι μικροί αρχαιολόγοι της Θράκης» με τα εκπαιδευτικά προγράμματα και τις ξεναγήσεις που περιλαμβάνουν.*

	ΤΙΤΛΟΣ	ΘΕΜΑ	ΤΑΞΗ	ΚΟΣΤΟΣ ΑΝΑ ΠΑΙΔΙ
		Εκπαιδευτικά Προγράμματα		
1.	Η **ανασκαφή** των μικρών αρχαιολόγων	Αρχαιολογία και αρχαία μνημεία της Θράκης	Νηπιαγωγεία, Δημοτικά (Α'-Στ')	2 €
2.	Κυνήγι θησαυρού στην **Καπναποθήκη** Π	Ο καπνός στην Ξάνθη και η Καπναποθήκη Π	Δημοτικά (Γ'-Στ')	2 €
3.	Τα παραμύθια του **Καραγκιόζη**	Η τέχνη του ελληνικού λαϊκού θεάτρου σκιών	Νηπιαγωγεία, Δημοτικά (Α'-Στ')	2 €
4.	Η ζωή της **σκιάς**	Θεατρικά παιχνίδια με σκιές και αφήγηση μύθων	Νηπιαγωγεία, Δημοτικά (Α'-Στ')	2 €
5.	Αφήγηση μύθων και **παραμυθιών**	Μύθοι Αισώπου και λαϊκά παραμύθια από την Ελλάδα και τον κόσμο	Δημοτικά (Α'-Στ')	2 €
6.	Ένας σκόρος στο **Λύκειον των Ελληνίδων Ξάνθης**	Το αρχοντικό Χασιρτζόγλου και το Λύκειον των Ελληνίδων Ξάνθης	Δημοτικά (Γ'-Στ')	2 €
		Εκπαιδευτικές Ξεναγήσεις		
7.	Παραμυθο-ξενάγηση στα αρχαία **Άβδηρα**	Το Αρχαιολογικό Μουσείο και η αρχαία πόλη των Αβδήρων	Δημοτικά (Α'-Στ')	2 €
8.	Παραμυθο-ξενάγηση στο **χάνι** Αβέρωφ	Τα χάνια και το ιστορικό κέντρο της Ξάνθης	Δημοτικά (Γ'-Στ')	2 €
9.	Η **παλιά Ξάνθη** τότε και τώρα	Παλιά πόλη της Ξάνθης: άνθρωποι, κτίρια και περιβάλλον	Δημοτικά (Γ'-Στ')	2 €
10.	Από τον **Δανιέλ** στον **Χατζιδάκι**	Το αρχοντικό Δανιέλ και ο Μάνος Χατζιδάκις στην παλιά Ξάνθη	Δημοτικά (Γ'-Στ')	2 €

2. Το Λύκειον των Ελληνίδων Ξάνθης

Το Λύκειον των Ελληνίδων ιδρύθηκε το 1911 από την πρωτοπόρο του ελληνικού φεμινιστικού κινήματος Καλλιρρόη Σιγανού-Παρρέν, η οποία με τη μαχητική της αρθρογραφία από τις στήλες της Εφημερίδος των Κυριών χάραξε καινούργιους δρόμους για τις γυναίκες, μιλώντας πρώτη για το δικαίωμα στη μόρφωση και στην εργασία, για το δικαίωμα στην αξιοπρέπεια.

Παράλληλα, το Λύκειον των Ελληνίδων τάχθηκε ενάντια στην «ξενομανία» της εποχής, προβάλλοντας την ελληνική παράδοση, νεότερη και παλαιότερη, και τονίζοντας την αισθητική, εθνική και κοινωνική της αξία. Σήμερα το Λύκειον των Ελληνίδων διατηρεί τη δυναμική του παρουσία, στηριζόμενο πάντα στην εθελοντική προσφορά των μελών του, επιχειρώντας συγχρόνως τη σύνδεση της μακρόχρονης εμπειρίας του στην κοινωνική δράση και στη διαχείριση της πολιτιστικής κληρονομιάς με την επιστημονική γνώση.

Το **Λύκειον των Ελληνίδων Ξάνθης** είναι παράρτημα του Λυκείου των Ελληνίδων Αθηνών και ιδρύθηκε το 1976. Στα σαράντα τέσσερα (44) χρόνια ζωής του επιδεικνύει αξιόλογο πολιτιστικό έργο στην ακριτική Ξάνθη, έργο που στηρίζεται στον εθελοντισμό και την προσφορά.

Θεωρείται θεματοφύλακας της παράδοσης με ανελλιπή παρουσία στα πολιτιστικά δρώμενα, όχι μόνο της Ξάνθης και της Θράκης, αλλά και όλης της Ελλάδας σε Ευρώπη και Αμερική. Ποικίλες και αξιόλογες οι δράσεις του έχουν στόχο τη διάδοση, διατήρηση της πολιτιστικής μας κληρονομιάς, την ανάπτυξη των δεσμών της πατρίδας μας με τον απόδημο Ελληνισμό, τη μουσική, τις τέχνες και τα γράμματα. Διαθέτει ποικίλα τμήματα: ελληνικών παραδοσιακών χορών (στην Ξάνθη και στο Παράρτημά του στη Γενισέα), παραδοσιακών μουσικών οργάνων, χορωδίας δημοτικών τραγουδιών, θεατρικής παιδείας, διεθνών παραδοσιακών χορών, κοπτικης-ραπτικής, κοσμήματος, ντεκουπάζ, πλεξίματος, capoeira και αφροβραζιλιάνικων κρουστών, στα οποία συμμετέχουν ενεργά κάθε χρόνο περίπου 450 άτομα παιδιά, έφηβοι, ενήλικες άνδρες και γυναίκες.

Στο τριώροφο **αρχοντικό Χασιρτζόγλου** όπου εδρεύει (κτίσμα του τέλους του 19ου αι. στην παλιά πόλη, ανακαινισμένο από το Δήμο Ξάνθης), διαθέτει **Μουσείο Ιστορίας Ελληνικής Ενδυμασίας**, πλούσια ιματιοθήκη με παραδοσιακές φορεσιές απ'όλα σχεδόν τα διαμερίσματα της Ελλάδας, αυθεντικές αλλά και πιστά αντίγραφα.

Έχει διακριθεί και βραβευτεί από διάφορους φορείς και συλλόγους σε διάφορες πόλεις της Ελλάδας της Ευρώπης και της Αμερικής. Συνεχίζει δυναμικά την πορεία του, προσαρμόζοντας τις δράσεις του στις απαιτήσεις των καιρών, προσπαθώντας να διατηρήσει όλα αυτά που χαρακτηρίζουν τους Ελληνες.

Εικόνα 1: *Το λογότυπο του Λυκείου Ελληνίδων Ξάνθης.*

Εικόνα 2: *Το αρχοντικό Χασιρτζόγλου, έδρα του Λυκείου Ελληνίδων Ξάνθης.*

3. Η Ακαδημία Ποίησης και Παραμυθιού

Η Ακαδημία Ποίησης και Παραμυθιού είναι ένας φορέας μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα με έδρα τη Βαμβακού Λακωνίας. Δημιουργήθηκε το 2014 από το «**Όναρ-μέσω τέχνης για το άρρωστο παιδί**» (http://pf-academy.gr/).

Το Όναρ, ΜΚΟ, μετά από δεκατέσσερα χρόνια συστηματικής εργασίας στα Πανεπιστημιακά Νοσοκομεία της χώρας, στα ειδικά σχολεία, στα Ε.Ε.Ε.Ε.Κ και στα κέντρα πολιτών με αναπηρία, διαπίστωσε ότι το ελληνικό παραδοσιακό παραμύθι αποτελεί το κυριότερο εργαλείο στα χέρια των εκπαιδευτικών, γονιών, ιατρικού και νοσηλευτικού προσωπικού για την ενδυνάμωση των παιδιών, την κοινωνικοποίηση παιδιών με αναπηρία και την ψυχοπνευματική τους ανάπτυξη, αλλά αποτελεί παράλληλα και μέσον διδασκαλίας. Το Όναρ δημιούργησε το 2010 το τριμηνιαίο **Περιοδικό «Το παραμύθι»** το οποίο διανέμεται δωρεάν σε Νοσοκομεία και Ειδικά Σχολεία, ενώ διατίθεται συνδρομητικά.

Η Ακαδημία ιδρύθηκε το 2014 στην Αθήνα αλλά από το Νοέμβριο του 2017 έκανε το μεγάλο βήμα και δημιούργησε στη **Βαμβακού Λακωνίας** το «Διδασκαλείο» της! Εκεί βρέθηκε ο χώρος που θα στεγάσει τις δράσεις της Ακαδημίας ώστε να γίνει τα επόμενα χρόνια πραγματικότητα ένα μεγάλο όραμα σε αυτό το σχεδόν εγκαταλελειμμένο, ορεινό χωριό της χώρας: Τη δημιουργία του «χωριού των παραμυθιών». Προς τον σκοπό αυτό οργάνωσε μεταξύ άλλων ετήσια βιωματικά επιμορφωτικά σεμινάρια για εκπαιδευτικούς Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Λακωνίας, με θέμα «Γραφή και Αφήγηση του Παραμυθιού». Κατακλείδα των σεμιναρίων υπήρξε το 1ο Παλλακωνικό Φεστιβάλ Παραμυθιού στις 26 και 27 Μαΐου 2018.

Η Ακαδημία έχει **σκοπό** την μελέτη, την παραγωγή και την διδασκαλία ποίησης και παραμυθιού στην νέα κοινωνική πραγματικότητα που συνεχώς διαμορφώνεται και απαξιώνει τις μορφές αυτές του γραπτού και προφορικού λόγου. Στόχος είναι η βελτίωση του εκπαιδευτικού, παιδαγωγικού και θεραπευτικού έργου και η προσέγγιση των νέων. Απαραίτητη είναι, επίσης, η ανάδειξη της κλασικής παιδείας και του λαϊκού παραδοσιακού πολιτισμού στον ποιητικό και προφορικό λόγο. Η οργάνωση και δράση προγραμμάτων με αντικείμενο την κατάρτιση και εκπαίδευση παιδιών, εφήβων και ενηλίκων σε ζητήματα κοινωνικού, παιδαγωγικού μα και ψυχολογικού ενδιαφέροντος μέσω της ποίησης και του παραμυθιού είναι βασική προτεραιότητα. Μέγα ζητούμενο είναι η προαγωγή και διάδοση της ελληνικής γλώσσας και γραμματείας και η λειτουργία των αξιών που προκύπτουν από αυτήν.

Στην Ακαδημία **διδάσκονται για ενήλικες:**

- Γραφή Παραμυθιών
- Αφήγηση
- Λαογραφία
- Στίχος
- Ποίηση
- Μελοποίηση
- Μουσικό παραμύθι
- Θεατρική γραφή και παραμύθι

και για παιδιά:

- Αφήγηση
- Γραφή παραμυθιών
- Στίχος
- Μελοποίηση.

Εικόνα 3: *Το λογότυπο της Ακαδημίας Ποίησης και Παραμυθιού.*

Εικόνα 4: *Το Διδασκαλείο της Ακαδημίας Ποίησης και Παραμυθιού.*

4. Πρακτικές πληροφορίες

Ο παρών Φάκελος για Εκπαιδευτικούς **συνοδεύει** το εκπαιδευτικό πρόγραμμα με τίτλο «**Ένας σκόρος στο Λύκειον των Ελληνίδων Ξάνθης**». Ο κάθε Φάκελος **περιέχει**:

1. βασικές πληροφορίες για την κάθε **θεματική**,
2. προτεινόμενες **δράσεις** για χρήση **πριν** και **μετά** το πρόγραμμα,
3. **πρακτικές πληροφορίες** για τη συμμετοχή των μαθητών στους μικρούς αρχαιολόγους,
4. παραπομπή για την **αξιολόγηση** του προγράμματος και
5. **παραρτήματα** με συμπληρωματικές πληροφορίες για την κάθε θεματική.

Οι Φάκελοι είναι διαθέσιμοι στην ιστοσελίδα http://guideinthrace.com/ (ενότητα «Προτάσεις για σχολεία»).

3.1.Συμμετέχοντες και κόστος

Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα μπορεί να το παρακολουθήσει κάθε φορά **1 σχολική τάξη** (ως 30 άτομα). Το κόστος συμμετοχής για κάθε παιδί είναι **2 ευρώ**.

Για να συμμετάσχει μια σχολική τάξη στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα, πρέπει να προηγηθεί **συνεννόηση** με την υπεύθυνη στα τηλέφωνα 6976 478073 και 25410 91973.

Η **παρουσία** και συμμετοχή των **Εκπαιδευτικών** κατά τη διάρκεια του εκπαιδευτικού προγράμματος κρίνεται απαραίτητη και θεμιτή για την καλύτερη και ομαλή υλοποίησή του! Παρακαλείται ο/η υπεύθυνος/η Εκπαιδευτικός να ενημερώσει την εμψυχώτρια για **οποιοδήποτε θέμα σχετικό με τους μαθητές** που είναι απαραίτητο να γνωρίζει για την ομαλότερη διεξαγωγή του προγράμματος (π.χ. δυσλεξία, νοητική υστέρηση, υπερκινητική συμπεριφορά κτλ.)!

3.2.Χώρος υλοποίησης

Ο χώρος υλοποίησης του προγράμματος είναι το αρχοντικό Χασιρτζόγλου, έδρα του Λυκείου Ελληνίδων Ξάνθης, στην οδό Αγίου Γεωργίου 1 στην παλιά Ξάνθη (Εικόνα 5 και 6). Το αρχοντικό Χασιρτζόγλου ανακαινίστηκε από τον Δήμο Ξάνθης και άνοιξε πάλι τις πύλες του στο κοινό το 2009.

Εικόνα 5 και 6: *Το εσωτερικό από το ισόγειο και τον όροφο στο αρχοντικό Χασιρτζόγλου (Μουσείο Ιστορίας Ελληνικής Ενδυμασίας) όπου υλοποιείται το εκπαιδευτικό πρόγραμμα.*

3.3.Χρόνος υλοποίησης

Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα διαρκεί **περίπου 1,5 ώρα** και πραγματοποιείται **καθημερινά** σε **2 κύκλους**.

Α' κύκλος	9.30 – 11.00 π.μ.
Β' κύκλος	11.30 π.μ. – 1.00 μ.μ.

3.4.Στόχοι και φιλοσοφία

Μέσα από την αποσαφήνιση των στόχων του προγράμματος «Οι μικροί αρχαιολόγοι της Θράκης» γίνεται κατανοητή και η γενικότερη φιλοσοφία του, που βασίζεται στη **βιωματική** και **συνεργατική** μάθηση μέσα από ποικίλες δράσεις με έμφαση στη χρήση του παραμυθιού ως μέσου προσέγγισης του πολιτισμού και της ιστορίας. Οι στόχοι, λοιπόν, συνολικά των «μικρών αρχαιολόγων της Θράκης» και επιμέρους του εκπαιδευτικού προγράμματος «Ένας σκόρος στο Λύκειον των Ελληνίδων Ξάνθης» είναι:

1. να αποτελέσει η συμμετοχή στο πρόγραμμα μια πλούσια σε **ερεθίσματα** εναλλακτική προσέγγιση στη γνώση, στον πολιτισμό και στην ψυχαγωγία,
2. να **προσεγγίσουν** τα παιδιά την έννοια του **παρελθόντος** μέσα από αναγωγές σε δικές τους εμπειρίες και σχετικές, απλές αλλά εποικοδομητικές δραστηριότητες,
3. να **επισκεφτούν** το αρχοντικό Χασιρτζόγλου, ένα διατηρητέο κτίριο, κομμάτι της παλιάς Ξάνθης που χρησιμοποιείται σήμερα ως πολιτιστικός χώρος και μουσείο,
4. να **ανακαλύψουν** μέσα από παιχνίδια το αρχοντικό Χασιρτζόγλου, τόσο με την αρχική του χρήση όσο και με τη σημερινή, αλλά και τους ανθρώπους που σχετίζονται με αυτό και τα έργα τους,
5. να **εξερευνήσουν** συνεργατικά και ομαδικά θεματικές όπως η παραδοσιακή και βιομηχανική κλωστοϋφαντουργία,
6. να **εκφραστούν** με ποικίλα μέσα και να εμπεδώσουν με το δικό τους τρόπο τη **θέση** του αρχοντικού Χασιρτζόγλου και του Μουσείου Ιστορίας Ελληνικής Ενδυμασίας στη σύγχρονη κοινωνία,
7. να **γνωρίσουν** μέσα από το Μουσείο του Λυκείου Ελληνίδων Ξάνθης την ποικιλία και τον πλούτο της λαϊκής τέχνης, της παραδοσιακής φορεσιάς και να **εμπνευστούν** απ' αυτήν και, τέλος,
8. να καλλιεργηθεί μια θετική αντιμετώπιση προς την **τοπική ιστορία** και τα **μνημεία** πολιτισμού της Ξάνθης και της Θράκης γενικότερα.

5. Δραστηριότητες πριν από το εκπαιδευτικό πρόγραμμα

Είναι θεμιτό **πριν** από τη συμμετοχή στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα «Ένας σκόρος στο Λύκειον των Ελληνίδων Ξάνθης» να γίνει κάποιου είδους προεργασία με τα παιδιά στην τάξη, ώστε η επίσκεψη να έχει όσο το δυνατόν εντονότερα και θετικότερα αποτελέσματα για τα παιδιά αλλά και τη μαθησιακή διαδικασία στο Δημοτικό Σχολείο.

Στο πλαίσιο αυτό προτείνονται οι παρακάτω δραστηριότητες, για να πραγματοποιηθούν πριν από την επίσκεψη στο Λύκειον των Ελληνίδων. Οι δραστηριότητες αυτές μπορούν να χρησιμοποιηθούν όλες με τη σειρά ή μεμονωμένα και βασίζονται στο **Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγράμματος Σπουδών** του Δημοτικού Σχολείου. Μπορούν, βέβαια, να αναπτυχθούν περισσότερο ή λιγότερο ανάλογα με τις ανάγκες του/της Εκπαιδευτικού και να προσαρμοστούν στην κάθε τάξη.

α/α	Προτεινόμενη δραστηριότητα	Σχέση με Μάθημα
1	**ΠΑΡΕΛΘΟΝ**: Τα παιδιά θυμούνται, καταγράφουν, ζωγραφίζουν, δραματοποιούν μια σκηνή που θυμούνται από το παρελθόν τους. Εύρεση παλιών, ασπρόμαυρων φωτογραφιών (δικών τους ή άλλων, με σημαντικά τοπικά κτίρια, π.χ. το Ρολόι της Ξάνθης) ή προσωπικών αντικειμένων. Συζήτηση για το παρελθόν, την παιδική ηλικία των γονιών, παππούδων τους, για μετακομίσεις που έχουν κάνει, για το απώτερο παρελθόν της πόλης τους, τι ξέρουν για αυτό. Συζήτηση για τη χρησιμότητα του να θυμόμαστε τις εμπειρίες μας από το παρελθόν. Αναγωγή από το ειδικό (προσωπική εμπειρία) στο γενικό (τις επιστήμες της τοπικής ιστορίας).	Γλώσσα Ιστορία Μαθηματικά Μελέτη Περιβάλλοντος Θεατρική αγωγή
2	**ΠΑΛΙΑ ΠΟΛΗ / ΧΩΡΙΟ:** Τα παιδιά συζητούν για το τι μπορεί να είναι ένα ιστορικό κέντρο πόλης, τι σημαίνουν οι φράσεις, τι περιλαμβάνουν. Συζητούν ακόμα για τις φράσεις «σύγχρονη πόλη», «παλιά πόλη» και τι σημαίνουν. Συζητούν γενικά για το τι περιλαμβάνει μια πόλη (είδη κτιρίων, φυσικό περιβάλλον, ελεύθεροι χώροι κτλ.), σε αντίθεση προς ένα χωριό. Οι μαθητές συζητούν για τυχόν επισκέψεις τους με την τάξη ή την οικογένειά τους σε ιστορικά κέντρα πόλεων ή παλιές πόλεις αλλά και σε παραδοσιακά χωριά, τι τους άρεσε, τι όχι και κάτι που θυμούνται. Βρίσκουν φωτογραφίες τέτοιων χώρων (π.χ. ιστορικό κέντρο Αθήνας, Ρόδου, Άνω πόλη Θεσσαλονίκης), βρίσκουν πληροφορίες για κτίρια σε αυτά, για τους ανθρώπους που έζησαν σε αυτά, ξεφυλλίζουν σχετικούς οδηγούς. Καταγράφουν σε πίνακα ομοιότητες και διαφορές ανάμεσα σε πόλη και χωριό. Ζωγραφίζουν μια τυπική σκηνή σε πόλη και χωριό, σήμερα ή πριν 10 χρόνια. Βρίσκουν εικόνες από παραδοσιακά χωριά (π.χ. Ζαγορίου, Πηλίου, Ροδόπης) και φτιάχνουν κολάζ από αυτές. Φαντάζονται και δραματοποιούν πώς θα είναι μια σύγχρονη πόλη ή ένα χωριό μετά από πολλά χρόνια. Παίρνουν το ρόλο ιστορικών, αρχιτεκτόνων, ξεναγών και επισκεπτών που βρίσκονται σε μια πόλη ή χωριό για κάποιον λόγο και παίζουν θεατρικό παιχνίδι.	Γλώσσα Φυσικά Μελέτη Περιβάλλοντος Θεατρική Αγωγή

3	**ΠΡΩΤΕΣ ΥΛΕΣ ΥΦΑΣΜΑΤΩΝ:** Φέρνουμε στο σχολείο λίγο μαλλί πρόβατου από κάποιον κτηνοτρόφο, λίγο βαμβάκι από έναν γεωργό, ένα κουκούλι μεταξοσκώληκα κ.ά. και συζητάμε για τις πρώτες ύλες από τις οποίες φτιάχνεται η κλωστή και κατόπιν το ύφασμα. Αναζητούμε πληροφορίες για το πώς γίνονταν η κλώση και η ύφανση στο παρελθόν και πώς γίνεται σήμερα. Βάζουμε τις σχετικές διαδικασίες σε μια χρονογραμμή ανάλογα με τη σειρά τους. Βλέπουμε παλιές φωτογραφίες από γυναίκες απ' όλο τον κόσμο που γνέθουν ή από σχετικά εργαλεία, π.χ. ρόκα, αλλά και από σύγχρονα σχετικά μηχανήματα. Βρίσκουμε αντίστοιχα στοιχεία για την ύφαναση και πειραματιζόμαστε με την ύφανση σε χάρτινο αργαλειό, «υφαίνοντας» λωρίδες χρωματιστού χαρτιού. Όταν φτιάξουμε το χάρτινο «ύφασμά» μας, πρέπει να το «πουλήσουμε» σε κάποιον. Γινόμαστε πωλητές λοιπόν σε ένα σκετς και προσπαθούμε να πείσουμε με κάθε τρόπο για τα προτερήματα του υφάσματός μας πιθανούς πελάτες. Βάφουμε με φυτικά χρώματα ή με κατάλληλους μαρκαδόρους ένα κομμάτι λευκού υφάσματος και το αφήνουμε εκτεθειμένο στα καιρικά φαινόμενα. Το αφήνουμε περ. 2 μήνες ή παραπάνω, το ξαναβλέπουμε, για να δούμε τις επιπτώσεις των καιρικών φαινομένων ή του εδάφους στη διατήρησή του. Σκεφτόμαστε τι το επηρέασε και τι άλλαξε στην κατάσταση διατήρησής του. Μαθαίνουμε για το επάγγελμα του συντηρητή και αναζητούμε φωτογραφίες και στοιχεία για αρχαία υφάσματα που έχουν βρεθεί και τις ιστορίες που φέρουν. Γινόμαστε εμείς ένα τέτοιο ύφασμα ή το δικό μας ύφασμα που βάψαμε και αφηγούμαστε το πώς πέρασε τόσο καιρό εκτεθειμένο στις διάφορες συνθήκες.	Φυσικά Μελέτη Περιβάλλοντος Γεωγραφία Μαθηματικά Θεατρική Αγωγή
4	**ΙΣΤΟΡΙΕΣ**: Παίζουμε ένα θεατρικό παιχνίδι: ένα παιδί παριστάνει ακίνητο, όρθιο ένα κτίριο που κτίστηκε το 1880. Τα υπόλοιπα παιδιά σε ομάδες έρχονται και μένουν ή δουλεύουν για κάποιο διάστημα στο κτίριο αυτό. Για κάποιο λόγο που επιλέγουν τα παιδιά φεύγουν από το κτίριο και έρχεται άλλη ομάδα παιδιών. Το κτίριο «βλέπει», λοιπόν, με το πέρασμα των χρόνων διάφορες ομάδες ανθρώπων να κατοικούν ή να δουλεύουν σε αυτό, με διαφορετικά χαρακτηριστικά, όνειρα, προτιμήσεις κτλ., οι οποίες μάλιστα επιφέρουν αλλαγές στο κτίριο εξωτερικά ή εσωτερικά. Οι ομάδες το παριστάνουν αυτό αλλάζοντας θέση στη στάση των χεριών και των ποδιών του παιδιού που κάνει το κτίριο. Στο τέλος το παιδί-κτίριο διαλέγει ένα κομμάτι κλασικής μουσικής για υπόκρουση και αφηγείται δραματικά όλα τα στάδια της ιστορίας του και τις αλλαγές που υπέστη από κάθε ένοικό του. Παίζουμε ένα αντίστοιχο θεατρικό παιχνίδι αλλά τώρα ένα παιδί παριστάνει ένα παλιό ρούχο το οποίο ανακαλύπτουν τα παιδιά μέσα σε ένα παλιό μπαούλο. Το ρούχο μπορεί να είναι ένα ρούχο από την βρεφική ηλικία των παιδιών ή μια παλιά φορεσιά από την προγιαγιά τους. Το ρούχο «μιλάει» μέσω του παιδιού και αναφέρει πώς ζούσαν οι άνθρωποι όταν το χρησιμοποιούσαν και πού, λέει τι έπαθε τόσο καιρό που καθόταν, το πώς άλλαξαν τα πράγματα ή η μόδα και δεν το χρειάζονταν πια.	Φυσικά Μελέτη Περιβάλλοντος Γεωγραφία Μαθηματικά Θεατρική Αγωγή Μουσική
5	**ΑΡΧΟΝΤΙΚΟ ΧΑΣΗΡΤΖΟΓΛΟΥ:** Τα παιδιά χωρίζονται σε ομάδες. Η κάθε μία παίρνει μια φωτογραφία από τμήμα του αρχοντικού Χασιρτζόγλου (π.χ. την αυλή, τον εξώστη). Όλοι μαζί προσπαθούν να καταλάβουν τι δείχνει η	Γλώσσα Μαθηματικά

	φωτογραφία και φτιάχνουν μια απλή ιστορία περιλαμβάνοντας στοιχεία π.χ. το πώς ήταν παλιά το τμήμα αυτό, ποιος και πώς το έφτιαξε, γιατί είναι σε αυτήν την κατάσταση, κάτι αστείο που έγινε μια μέρα στο σημείο αυτό κτλ. Η ιστορία καταγράφεται και τα παιδιά τη δραματοποιούν, την αφηγούνται με τη συνοδεία μουσικής ή με απλά αυτοσχέδια όργανα, την εικονογραφούν σαν κόμικ. Τα παιδιά βλέπουν ολόκληρο το κτίριο και γράφουν τη γνώμη τους για το τι είναι το αρχοντικό Χασιρτζόγλου, ποιος ήταν ο αρχικός ιδιοκτήτης του, τι χώρους περιέχει. Παίζουν λεκτικά παιχνίδια με τη φράση «αρχοντικό Χασιρτζόγλου», τη λένε γρήγορα, αργά, λυπημένα, θυμωμένα κτλ., βρίσκουν ομοιοκαταληξίες, γράφουν τη φράση με τα σώματά τους. Βρίσκουν στο διαδίκτυο φωτογραφίες από το αρχοντικό, το εξωτερικό και το εσωτερικό του. Διαβάζουν πληροφορίες για αυτό, τοποθετούν φωτογραφίες από το κτίριο σε χάρτη. Παρατηρούν τα τμήματα του κτιρίου σήμερα και τι υπήρχε παλιότερα, ερευνούν στη δημοτική βιβλιοθήκη για σχετικά στοιχεία. Βρίσκουν στοιχεία για τους ανθρώπους του παρελθόντος που ζούσαν στο αρχοντικό Χασιρτζόγλου. Μιλούν για εμπειρίες δικές τους από επισκέψεις στο αρχοντικό ή καταγράφουν εμπειρίες μεγαλυτέρων. Φτιάχνουν αντίγραφο του κτιρίου από πηλό, πλαστελίνη ή ανακυκλώσιμα υλικά. Γράφουν ένα ποιηματάκι με ρίμα για τον Χασιρτζόγλου, το μελοποιούν και το χορογραφούν. Δραματοποιούν μια σκηνή που πιστεύουν ότι θα διαδραματιζόταν στην καθημερινότητα του αρχοντικού Χασιρτζόγλου (ως εμπορικό κατάστημα πώλησης υφασμάτων αλλά και ως κατοικία) πριν από 100 χρόνια, βρίσκουν ομοιότητες και διαφορές με μια σύγχρονη.	Ιστορία Γεωγραφία Εικαστικά Θεατρική Αγωγή Μουσική
6	**ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗ ΦΟΡΕΣΙΑ:** Τα παιδιά παίζουν λεκτικά παιχνίδια με τη φράση «ελληνική παραδοσιακή φορεσιά», παραφράζοντάς την με κορακίστικα. Γράφουν τη γνώμη τους με ιδεοκαταιγίδα για το τι σημαίνει τελικά η φράση. Πότε δημιουργήθηκε αυτή η φορεσιά; Ήταν μία ή πολλές; Γιατί ήταν πολλές; Τι ομοιότητες και διαφορές είχαν μεταξύ τους και γιατί; Πώς τις έφτιαχναν και ποιος; Πόσος χρόνος χρειαζόταν για την ύφανση του υφάσματος, το ράψιμο και το στολισμό της φορεσιάς; Πόσα κομμάτια είχε; Υπήρχαν διαφορές ανάμεσα στις αντρικές και στις γυναικείες; Ανάμεσα στις καθημερινές και στις γιορτινές; Τα παιδιά ψάχνουν στοιχεία για όλα αυτά σε βιβλία και στο διαδίκτυο, ιδίως σε βίντεο που δείχνουν τη διαδικασία δημιουργίας δημιουργίας του νήματος την προβιομηχανική εποχή) από τις πρώτες ύλες (βαμβάκι, μαλλί, λινάρι, μετάξι) και την ύφανση σε παραδοσιακό αργαλειό. Σχεδιάζουν τα διάφορα στάδια της κλωστοϋφαντουργίας σε καρτέλες, τις βάζουν σε μια σειρά, τις ανακατεύουν και προσπαθούν να τις ξαναβάλουν στη λογική τους σειρά. Φτιάχνουν παιχνίδι μνήμης με αυτές. Καθώς διαλέγουν καρτέλα μιμούνται με παντομίμα το τι γίνεται σε κάθε στάδιο, ενώ οι συμμαθητές τους προσπαθούν να το μαντέψουν. Βρίσκουν πώς δημιουργούνται σήμερα τα υφάσματα.	Γλώσσα Μαθηματικά Ιστορία Γεωγραφία Εικαστικά Θεατρική Αγωγή Μουσική
7	**ΜΟΥΣΕΙΟ:** Τα παιδιά γράφουν τη γνώμη τους για το τι είναι το Μουσείο, από πού βγαίνει το όνομά του, τι έχει μέσα. Παίζουν λεκτικά παιχνίδια με τη λέξη «Μουσείο», γράφουν τη λέξη με τα σώματά τους. Βρίσκουν στο διαδίκτυο	Γλώσσα Γεωγραφία

	φωτογραφίες διαφόρων ειδών Μουσείων, ιδίως λαογραφικών ή μουσείων μόδας (όπως το Πελοποννησιακό Λαογραφικό Ίδρυμα που έχει και την εκπαιδευτική εφαρμογή «Ενδύεσθαι» για γνωριμία με τις ελληνικές ενδυμασίες https://www.pli.gr/el/content/endyesthai ή το Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού με την παρουσίαση στο διαδίκτυο της έκθεσης «4000 χρόνια Ελληνικής Φορεσιάς. Κρόσσια, Χιτώνες, Ντουλαμάδες, Βελάδες» http://www.fhw.gr/exhibitions/hellenic_costume/gr/firstpage2.html). Διαβάζουν οδηγούς ή περιγραφές τέτοιων Μουσείων και κατατάσσουν τις φωτογραφίες εκθεμάτων με βάση το υλικό τους. Βρίσκουν τα Μουσεία της περιοχής τους και τα τοποθετούν στο χάρτη. Το σχολείο δανείζεται μια Μουσειοσκευή από ένα Λαογραφικό Μουσείο. Μαθαίνετε και χορογραφείτε το τραγούδι «Μες στο Μουσείο» από το δίσκο «Εδώ Λιλιπούπολη!». Αναλαμβάνετε τον ρόλο ενός συντηρητή που ασχολείται με τη συντήρηση υφασμάτων, παραδοσιακών φορεσιών ή ενδυμάτων που τα έχουν φορέσει κάποιοι διάσημοι, π.χ. ηθοποιοί κτλ.	Μελέτη Περιβάλλοντος Μουσική
8	**ΠΡΟΣΔΟΚΙΕΣ:** Τα παιδιά πριν έρθουν στο αρχοντικό Χασιρτζόγλου στην παλιά πόλη για το εκπαιδευτικό πρόγραμμα συζητούν για το πού θα πάνε, γράφουν τι περιμένουν να κάνουν εκεί, τι θέλουν να μάθουν, να κάνουν κτλ. Τα παιδιά μπορούν να ζωγραφίσουν ή να παρουσιάσουν με παντομίμα κάτι σχετικό με αυτό που πιστεύουν ότι θα γίνει στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα. Ιδιαίτερη μνεία γίνεται στον σκόρο που φαίνεται να παίζει κάποιον ρόλο στο πρόγραμμα. Ψάχνουν στοιχεία για το έντομο αυτό, το ζωγραφίζουν, αφηγούνται την ζωή του όπως πιστεύουν ότι θα είναι.	Γλώσσα Μελέτη Περιβάλλοντος Εικαστικά

6. Τι γίνεται κατά τη διάρκεια του εκπαιδευτικού προγράμματος

Το πρόγραμμα «Ένας σκόρος στο Λύκειον των Ελληνίδων Ξάνθης» έχει διάρκεια 1,5 περ. ώρα και την ακόλουθη δομή:

	Στάδιο εκπαιδευτικού προγράμματος	Διάρκεια
Α	**Καλωσόρισμα** τάξης, τοποθέτησή μας στον χώρο και εξοικείωση με αυτόν. Εισαγωγική **συζήτηση** για το πού βρισκόμαστε και το τι πιστεύουν ότι είναι το αρχοντικό Χασιρτζόγλου που στεγάζει το Λύκειον των Ελληνίδων Ξάνθης.	5‘
Β	ΟΜΑΔΙΚΑ ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ: Γνωριμία με το αρχοντικό Χασιρτζόγλου. Χωρισμός σε 4 ομάδες και ανάθεση **αποστολών** με την παρουσία ενός σκόρου. Τα παιδιά μέσα από τις αποστολές παρατηρούν παλιές φωτογραφίες της Ξάνθης και το κτίριο. Μέσα από παιχνίδια ρόλων ανακαλύπτουν ανθρώπους που ζούσαν στο αρχοντικό και δούλευαν στο ισόγειο κατάστημα πώλησης υφασμάτων.	25’
Γ	ΔΡΑΣΗ ΜΕΤΑΒΑΣΗΣ από το ισόγειο (κατάστημα πώλησης υφασμάτων) στον όροφο (Μουσείο Ιστορίας Ελληνικής Ενδυμασίας), με αναδρομή πίσω στον χρόνο, από τη βιομηχανική στην χειροποίητη παραγωγή υφασμάτων, από την πόλη στο χωριό.	10’
Δ	ΑΦΗΓΗΣΗ ΠΑΡΑΜΥΘΙΟΥ με θέμα μια παραδοσιακή ποδιά κι έναν σκόρο.	10’
Ε	ΠΕΡΙΗΓΗΣΗ ΣΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ: Τα παιδιά περιηγούνται σε **επιλεγμένες φορεσιές** στο μουσείο με «ξεναγό» τον σκόρο. Μέσα από ομαδικές **αποστολές** ανακάλυψης «βρες την ποδιά/περίγραψε τη φορεσιά» κατανοούν τα διαφορετικά υφάσματα, τις διαφορές ανά περιοχή, τα κοινά μεταξύ τους και με τα σημερινά ρούχα.	20’
ΣΤ	ΟΜΑΔΙΚΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ: Τα παιδιά σε έναν μικρό **αργαλειό** δοκιμάζουν να φτιάξουν ομαδικά ένα απλό πολύχρωμο μοτίβο «ποδιάς».	15‘
Ζ	Σύντομη συζήτηση/**αξιολόγηση** και καταγραφή των παρατηρήσεων των μαθητών.	5‘
	Σύνολο	**90‘**

7. Δραστηριότητες μετά από το εκπαιδευτικό πρόγραμμα

Αν υπάρχει δυνατότητα χρόνου και διάθεση από τον/την Εκπαιδευτικό μπορεί να συνεχιστεί η ενασχόληση με τη θεματική και **μετά** το πέρας του προγράμματος.

Δίνεται έτσι η ευκαιρία στα παιδιά να **εμπεδώσουν** καλύτερα τα όσα έγιναν κατά τη διάρκεια του προγράμματος, να ρωτήσουν τυχόν **απορίες** που προέκυψαν αργότερα, να διατυπώσουν **σκέψεις** τους για το τι τους άρεσε, τι όχι, τι τους έκανε **εντύπωση**, να ασχοληθούν εκτενέστερα με κάτι που τους τράβηξε ιδιαίτερα το **ενδιαφέρον**, να εκφραστούν σχετικά, να **εφαρμόσουν** τα θετικά της εμπειρίας που είχαν και σε άλλους τομείς και μαθήματα κτλ.

Παρακάτω ακολουθούν μερικές μόνο προτάσεις για δραστηριότητες και παιχνίδια που βασίζονται σε όσα λαμβάνουν χώρα στο ίδιο το εκπαιδευτικό πρόγραμμα αλλά και σε ενότητες μαθημάτων του Δημοτικού. Πολύ περισσότερες δραστηριότητες μπορούν να προκύψουν από τη φαντασία και την εμπειρία σας με τα παιδιά στην τάξη σας!

α/α	Προτεινόμενη δραστηριότητα	Σχέση με μάθημα
1	**ΑΝΑΣΤΟΧΑΣΜΟΣ**: Τα παιδιά καταγράφουν τις εντυπώσεις τους για το εκπαιδευτικό πρόγραμμα: τι είναι τελικά το αρχοντικό Χασιρτζόγλου, ποια είναι η σχέση του με μας και τον τόπο μας, πώς σας φάνηκε το πρόγραμμα, τι θυμάστε, τι σας έκανε εντύπωση, τι θα ρωτούσατε τώρα την εμψυχώτρια; Κρατήστε σημειώσεις, κάντε μια ομαδική ζωγραφιά για την επίσκεψή σας στο αρχοντικό Χασιρτζόγλου και στο Μουσείο Ιστορίας Ελληνικής Ενδυμασίας του Λυκείου Ελληνίδων Ξάνθης, που στεγάζεται εκεί. Προσπαθήστε να θυμηθείτε τις στάσεις στο κτίριο που έγιναν στο πρόγραμμα. Φτιάξτε με ρίμα και μελοποιήστε ένα μικρό ποιηματάκι για το αρχοντικό Χασιρτζόγλου ή για τον σκόρο που συμμετείχε στο πρόγραμμα. Δείτε στον υπολογιστή τις φωτογραφίες από το πρόγραμμα που τυχόν τραβήξατε, θυμηθείτε και συζητήστε για το τι γινόταν σε εκείνο το στάδιο του προγράμματος. Κάντε κόμικ με τα διάφορα στάδια. Συγκρίνετε τις αρχικές προσδοκίες των παιδιών με τις τελικές απόψεις.	Γλώσσα Εικαστικά Μουσική Ιστορία Μελέτη Περιβάλλοντος
2	**ΑΡΧΟΝΤΙΚΟ ΧΑΣΗΡΤΖΟΓΛΟΥ**: Ζωγραφίστε ή φτιάξτε μια απλοποιημένη μακέτα από το αρχοντικό Χασιρτζόγλου με τουβλάκια, υφάσματα patchwork ή ανακυκλώσιμα υλικά. Βρείτε φωτογραφίες από το κτίριο όπως ήταν παλιότερα (π.χ. στην ομάδα στο facebook Παλιές φωτογραφίες της Ξάνθης ή Μια φορά κι έναν καιρό... στην Ξάνθη), δείτε τι σώζεται σήμερα και πώς ήταν παλιότερα. Ζωγραφίστε με κεραμίδια στην αυλή του σχολείου την οδό Βενιζέλου της παλιάς πόλης και βάλτε χαρτόκουτα για να παραστήσετε το αρχοντικό Χασιρτζόγλου και τα διπλανά του κτίρια, κολλώντας πάνω τους μια παλιά φωτογραφία τους. Σε ένα μεγάλο πανί ράψτε πολύχρωμα κομμάτια υφάσματος, για να στήσετε κι έτσι τη γειτονιά του αρχοντικού. Ξεναγήστε εικονικά στο «αρχοντικό» τους συμμαθητές σας, παρουσιάστε στοιχεία για την αρχιτεκτονική, την χρήση του χώρου παλιότερα αλλά και	Εικαστικά Ιστορία Γλώσσα ΤΠΕ

	σήμερα, μιλήστε για την ιστορία των ανθρώπων που πέρασαν από εκεί.	
3	**ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ**: Επιλέξτε ένα θέμα που μπορεί να αναφέρθηκε στο πρόγραμμα και ενδιαφέρει τα παιδιά να μάθουν περισσότερα για αυτό (π.χ. για τον παραδοσιακό τρόπο δημιουργίας νήματος και υφασμάτων, για μια συγκεκριμένη φορεσιά, για το εμπόριο υφασμάτων διαχρονικά κτλ.). Συγκεντρώστε σχετικές πληροφορίες από τη Δημοτική Βιβλιοθήκη ή το διαδίκτυο. Επισκεφτείτε εικονικά μουσεία και σχετικές ιστοσελίδες. Βρείτε φωτογραφίες και πληροφορίες από έγκυρες πηγές και ασχοληθείτε με το θέμα σας με ποικίλους τρόπους και μέσα.	Γλώσσα Ιστορία Μαθηματικά ΤΠΕ
4	**ΕΡΕΥΝΑ:** Καλέστε κάποιον παππού ή γιαγιά για να μιλήσει για το κτίριο παλιά, πώς ήταν π.χ. όταν λειτούργησε και σαν Εθνική Τράπεζα. Ετοιμάστε σχετικές ερωτήσεις, μαγνητοφωνήστε τη μαρτυρία και δημιουργήστε το δικό σας αρχείο τοπικής ιστορίας. Βρείτε και συγκρίνετε παλιές ασπρόμαυρες με νεότερες φωτογραφίες που απεικονίζουν τον ίδιο χώρο. Βρείτε στο διαδίκτυο και διαβάστε πρωτοσέλιδα παλιών εφημερίδων, π.χ. για τη λειτουργία της δημοτικής βιβλιοθήκης εκεί. Φτιάξτε το δικό σας άρθρο για τη σημασία του αρχοντικού και το τι μάθατε μέσω της ενασχόλησής σας με αυτό και στείλτε το σε μια τοπική εφημερίδα.	Γλώσσα Ιστορία Μαθηματικά Μελέτη Περιβάλλοντος ΤΠΕ
5	**ΔΙΑΤΗΡΗΤΕΟ ΚΤΙΡΙΟ:** Αναζητήστε το νόμο που προστατεύει το αρχοντικό Χασιρτζόγλου και συζητήστε τον. Τι επιτρέπεται και τι όχι στο κτίριο; Καταγράψτε τι θα μπορούσε να γίνει για να βελτιωθεί στο κτίριο, ώστε να λειτουργεί καλύτερα ή πιο πλήρως για τους κατοίκους και για τους επισκέπτες. Παίξτε ένα θεατρικό παιχνίδι με την καθημερινότητα ενός κατοίκου της παλιάς πόλης και τα τυχόν ζητήματά του όσον αφορά το αρχοντικό Χασιρτζόγλου. Καλέστε εκπρόσωπο του Συλλόγου των κατοίκων της παλιάς πόλης και πάρτε του συνέντευξη για τις σκέψεις του όσον αφορά το αρχοντικό αυτό.	Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή Γεωγραφία Ιστορία Γλώσσα ΤΠΕ
6	**ΤΑ ΚΤΙΡΙΑ ΤΟΥ ΠΑΡΕΛΘΟΝΤΟΣ ΣΤΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ:** Συζητήστε για τη σημασία που πιστεύουν τα παιδιά ότι έχουν τα μνημεία του παρελθόντος στη σύγχρονη κοινωνία. Γιατί κατεδαφίστηκαν πολλά κτίρια της παλιάς πόλης και χτίστηκαν καινούρια εκεί; Τι προτείνουν τα παιδιά να γίνει με το αρχοντικό Χασιρτζόγλου; Προσπαθήστε να φανταστείτε και να αφηγηθείτε την ιστορία των κτιρίων αυτών, τι έζησαν, ποιους ανθρώπους γνώρισαν, τι θα γίνει αν δεν τύχουν προστασίας. Οργανώστε μια αντιπαράθεση απόψεων σχετικά με το μέλλον και τη χρήση του αρχοντικού Χασιρτζόγλου. Τα παιδιά χωρίζονται σε 2 ομάδες, οι οποίες βρίσκουν επιχειρήματα για την υποστήριξη της άποψής τους. Τα επιχειρήματα πρέπει να είναι λογικά και η συζήτηση να ακολουθεί κάποιους κανόνες (σεβόμαστε τον ομιλητή, περιμένουμε τη σειρά μας, δε μαλώνουμε κτλ.). Η κάθε ομάδα φτιάχνει μια αφίσα για την υπεράσπιση των απόψεών της.	Γλώσσα Θεατρική αγωγή Μελέτη Περιβάλλοντος Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή
7	**ΑΡΧΟΝΤΙΚΑ ΚΑΙ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΕΣ:** Αναζητήστε στοιχεία για άλλα αρχοντικά σε παλιές πόλεις ή ιστορικά κέντρα πόλεων σε όλη την Ελλάδα τα οποία σχετίζονται με διάσημους ανθρώπους, σημειώστε τη θέση τους σε ένα χάρτη. Βρείτε κείμενα και φωτογραφίες και καταγράψτε ομοιότητες και διαφορές. Ανακαλύψτε στοιχεία που κάνουν την παλιά Ξάνθη μοναδική και γράψτε 5 λόγους για τους οποίους θα προτείνατε σε έναν τουρίστα να την επισκεφτεί. Επικοινωνήστε με σχολεία σε άλλες ιστορικές πόλεις της Ελλάδας και μοιραστείτε εντυπώσεις και εμπειρίες. Δείτε στο διαδίκτυο τη δράση της Διεθνούς Επιστημονικής Επιτροπής Ιστορικών Πόλεων	Γλώσσα Ιστορία Μελέτη Περιβάλλοντος ΤΠΕ

	http://civvih.icomos.org/. Βρείτε τις αρχές της Βαλέτας για την προστασία και διαχείριση των ιστορικών πόλεων, οικισμών και αστικών περιοχών.	
8	**ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΚΗ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ:** Πειραματιστείτε με τα παιδιά με την αρχιτεκτονική μέσα από απλές δράσεις. Μετρήστε και σχεδιάστε την όψη ενός κτιρίου υπό κλίμακα (π.χ. 1 μέτρο στην πραγματικότητα γίνεται 1 εκατοστό στο σχέδιο), φτιάξτε τη μακέτα του αρχοντικού Χασιρτζόγλου με απλά υλικά (χαρτόνι χοντρό, χαρτιά πολύχρωμα, ξυλάκια, πηλό κτλ.), φτιάξτε την κάτοψη ενός ορόφου του (σαν να το βλέπατε από ψηλά) ονοματίζοντας τους χώρους ανάλογα με τη χρήση τους. Βάλτε μέσα στους χώρους μικρά κουκλάκια, τύπου Playmobil, και παίξτε με το κτίριο σαν να είναι κουκλόσπιτο.	Μελέτη Περιβάλλοντος Ιστορία Μαθηματικά
9	**ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗ ΦΟΡΕΣΙΑ:** Ασχοληθείτε με τις παραδοσιακές φορεσιές του τόπου σας και συγκρίνετέ τις με φορεσιές από όλη την Ελλάδα. Τα παιδιά φτιάχνουν έναν χάρτη της Ελλάδας και κολλάνε στα διάφορα μέρη τις τοπικές τους φορεσιές. Αναζητούν στο διαδίκτυο έργα Έλληνων ζωγράφων (όπως του Γιάννη Τσαρούχη, του Θεόφιλου, του Γιάννη Μήτρακα) ή ξένων περιηγητών (http://el.travelogues.gr/) που απεικονίζουν παραδοσιακές φορεσιές. Σε παιχνίδι ρόλων το κάθε παιδί «γίνεται» μία φορεσιά η οποία παινεύεται στις υπόλοιπες για τον στολισμό και την ομορφιά της (μετά από παρατήρησή τους), ενώ οι άλλες ανταπαντούν. Γίνεται συζήτηση για το τι φοράμε σήμερα και αν υπάρχει μια ενιαία φορεσιά, έστω ανά περιοχή και γιατί. Τι είναι η μόδα; Φέρνουμε περιοδικά με διαφημίσεις ρούχων, βρίσκουμε εικόνες με απεικονίσεις παλιότερων ρούχων στην περιοχή μας και μιλάμε για τις αλλαγές της μόδας. Βρίσκουμε τραγούδια για ρούχα (π.χ. Το γιλεκάκι που φορείς) ή φτιάχνουμε δικά μας. Βρίσκουμε και ακούμε για κάθε φορεσιά που ερευνούμε ένα παραδοσιακό τραγούδι της περιοχής από την οποία προέρχεται. Παρατηρούμε τις διαφορές στις ντοπιολαλιές (π.χ. ποντιακά, κρητικά, θρακιώτικα κτλ.).	Γλώσσα Γεωγραφία Θεατρική αγωγή Εικαστικά Μουσική
10	**ΣΥΛΛΟΓΗ–ΕΚΘΕΣΗ:** Επιλέξτε ένα θέμα και ξεκινήστε τη δική σας συλλογή, π.χ. με αυτοκινητάκια, βότσαλα, λουλούδια, φύλλα κτλ. Τα παιδιά μαζεύουν ή φτιάχνουν τα αντικείμενα, π.χ. πήλινες κούκλες. Κατατάξτε τα αντικείμενα ανάλογα με το υλικό τους, τη χρήση τους κ.ά. Φτιάξτε μια έκθεση στο σχολείο, δώστε της τίτλο, γράψτε ετικέτες περιγραφής των εκθεμάτων, επεξηγηματικά κείμενα. Φτιάξτε προσκλήσεις και αφίσες για τα εγκαίνια της έκθεσής σας. Ακούστε όλοι μαζί και χορογραφήστε με το δικό σας τρόπο το τραγούδι «Μες στο Μουσείο» από το δίσκο «Εδώ Λιλιπούπολη!». Βάλτε μερικά αντικείμενα σε ένα κουτί-μηχανή του χρόνου και σκεφτείτε/γράψτε τι μπορεί να καταλάβουν από αυτό οι άνθρωποι του μέλλοντος. Φτιάξτε το δικό σας άρθρο για τη φανταστική ανακάλυψη ενός σπουδαίου παλιού ενδύματος. Τα παιδιά φέρνουν στο σχολείο, αν έχουν ένα παλιό ρούχο (ακόμα και μια φόρμα εργασίας ή κάτι άλλο), και σκέφτονται πώς θα μπορούσαν να το εκθέσουν στο υπόλοιπο σχολείο και ποια ιστορία θα είχε να πει. Ετοιμάζουν μια προθήκη, μια λεζάντα και μια πρόσκληση για την έκθεσή τους.	Γλώσσα Ιστορία Εικαστικά Μουσική

Παρακαλώ να μη διστάσετε να επικοινωνήσετε με την εμψυχώτρια, για τυχόν απορίες σχετικές με το αρχοντικό ή γενικότερα το εκπαιδευτικό πρόγραμμα (6976 478083, 25410 91973, nat.michailidou@yahoo.gr).

Ειδικά αν μετά την επίσκεψη προκύψει μια σχετική με την παλιά πόλη προσπάθεια από την τάξη σας (έκθεση ζωγραφικής, αντικειμένων, φωτογραφίας, κατασκευές κτλ.), θα ενδιαφερόμουν πολύ να τη δω προσωπικά!

Καλή και δημιουργική ενασχόληση!

8. Σχέση με μαθήματα Δημοτικού Σχολείου

8.1.Γ΄Τάξη

- Γλώσσα: ενότητα 1 «Το σχολείο ταξιδεύει στο χρόνο», ενότητα 10 «Μηχανές του μέλλοντος».
- Μαθηματικά: κεφ. 8 «Μέτρηση μηκών με εκατοστά και χιλιοστά», κεφ. 50 «Μέτρηση της επιφάνειας».
- Μελέτη Περιβάλλοντος: ενότ. 2 κεφ. 2 «Χωριά και πόλεις του τόπου μας», κεφ. 3 «Δημιουργήματα της φύσης και έργα του ανθρώπου», κεφ.5 «Ο χάρτης, μια εικόνα του τόπου μας», ενότ. 4 κεφ. 1, 2 «Φυτά του τόπου μας», ενότ. 6 κεφ. 3 «Άντρες και γυναίκες ίσοι στη ζωή και στην εργασία», κεφ. 5 «Διαφημίσεις παντού», ενότ. 7 κεφ. 3 «Μαλαματένιος αργαλειός κι ελεφαντένιο χτένι…».
- Εικαστικά Γ-΄Δ΄ Δημοτικού: κεφ. Γ4 «Από τις λέξεις στις εικόνες», κεφ. Δ3 «Συντροφιά με ένα άλογο στα μονοπάτια της τέχνης», κεφ. Δ6 «Άνθρωποι-κούκλες».
- Μουσική Γ-΄Δ΄ Δημοτικού: κεφ. 8 «Δυνατά σιγά», κεφ. 11 «Αργά γρήγορα», κεφ. 14 «Ένα παραμύθι γίνεται τραγούδι», κεφ. 22 «Γνωρίζοντας τα ελληνικά λαϊκά μουσικά όργανα».
- Φυσική Αγωγή Γ-΄Δ΄ Δημοτικού: ενότητες «Ψυχοκινητική Αγωγή», «Μουσικοκινητική Αγωγή».

8.2.Δ΄Τάξη

- Γλώσσα: ενότητα 16 «Ταξίδια στην Ελλάδα»
- Ιστορία: 6η ενότητα «Η ιστορία του τόπου μου».
- Μαθηματικά: κεφ. 7 «Αξιολογώ και οργανώνω πληροφορίες», κεφ. 16 «Νομίσματα και δεκαδικοί αριθμοί», κεφ. 17 «Μετρώ και εκφράζω το μήκος», κεφ. 51 «Μετρώ το χρόνο. Γενεαλογικό δέντρο».
- Μελέτη Περιβάλλοντος: ενότητα 1 «Ελλάδα – Η χώρα μας», ενότητα 2 «Ο πολιτισμός των Ελλήνων και των άλλων λαών», κεφ. 2 «Η παράδοσή μας: Όσα «έφτασαν» σε μας από παλιά», ενότητα 4 «Επαγγέλματα και προϊόντα στον τόπο μας».
- Εικαστικά Γ-΄Δ΄ Δημοτικού: κεφ. Γ4 «Από τις λέξεις στις εικόνες», κεφ. Δ3 «Συντροφιά με ένα άλογο στα μονοπάτια της τέχνης», κεφ. Δ6 «Άνθρωποι-κούκλες».
- Μουσική Γ-΄Δ΄ Δημοτικού: κεφ. 8 «Δυνατά σιγά», κεφ. 11 «Αργά γρήγορα», κεφ. 14 «Ένα παραμύθι γίνεται τραγούδι», κεφ. 22 «Γνωρίζοντας τα ελληνικά λαϊκά μουσικά όργανα»
- Φυσική Αγωγή Γ-΄Δ΄ Δημοτικού: ενότητες «Ψυχοκινητική Αγωγή», «Μουσικοκινητική Αγωγή».

8.3.Ε΄Τάξη

- Γλώσσα: ενότητα 13 «Κατασκευές».
- Ανθολόγιο λογοτεχνικών κειμένων: «Η οικογένειά μας» Γιώργος Σικελιώτης, Ζωρζ Σαρή «Τα κουλουράκια».
- Μουσική: ενότητα 16 «Παίζω, κινούμαι και χορεύω με τη μουσική».

- Μαθηματικά: ενότητα 8 «Αξιολόγηση πληροφοριών σε ένα πρόβλημα».
- Γεωγραφία: ενότ. Α «Οι χάρτες. Ένα εργαλείο για τη μελέτη του κόσμου», ενότ. Γ κεφ. 28 «Οι Έλληνες: ένας λαός με μεγάλη και συνεχή ιστορία», κεφ. 32 «Οι πόλεις της Ελλάδας», κεφ. 36 «Η αγροτική παραγωγή στην Ελλάδα», κεφ. 40 «Οι υπηρεσίες στην Ελλάδα».
- Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή: ενότ. Γ κεφ. 4 «Η δημοκρατία στην καθημερινή μας ζωή», ενότ. Δ κεφ. 3 «Ο ενεργός πολίτης αποφασίζει, συμμετέχει και δρα».
- Εικαστικά Ε'-Στ΄ Δημοτικού: ενότ. Α κεφ. 2 «Χαρτιά-χαρτόνια-ξύλα», ενότ. Γ κεφ. 1 «Γελοιογραφία-Γελοιογράφος», ενότ. Δ κεφ. 6 «Μουσείο».
- Θεατρική αγωγή Ε΄-Στ΄ Δημοτικού: Ζώνη 2 «Σώμα και έκφραση», Ζώνη 4 «Η ομάδα», Ζώνη 5 «Περιοχή μαγικού κόσμου», Ζώνη 7 «Δράση», Ζώνη 8 «Αυτοσχεδιασμός», Ζώνη 9-11 «Δραματοποίηση», Ζώνη 12-16 «Πορεία της θεατρικής παράστασης».
- Μουσική: κεφ. 2 «Θέλεις να γίνεις «εξερευνητής» του ήχου;», κεφ. 9 «Ας κρατήσουμε το ρυθμό», κεφ. 13 «Συνήχηση παρακαλώ!», κεφ. 16 «Παίζω, κινούμαι και χορεύω με τη μουσική».
- Φυσική Αγωγή Ε'-Στ' Δημοτικού: κεφ. 7 «Ελληνικοί παραδοσιακοί χοροί».

8.4.Στ΄Τάξη

- Γλώσσα: ενότητα 1 «Ταξίδια, τόποι, μεταφορικά μέσα», ενότητα 2 «Κατοικία», ενότητα 7 «Η ζωή έξω από την πόλη», ενότητα 13 «Τρόποι ζωής και επαγγέλματα».
- Ανθολόγιο λογοτεχνικών κειμένων: «Η οικογένειά μας» Γιώργος Σικελιώτης, Ζωρζ Σαρή «Τα κουλουράκια».
- Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή: κεφάλαιο 3Β, ενότητα 1 «Λαοί και Πολιτισμοί της Ευρώπης».
- Ιστορία: ενότ. Β κεφ. 5 «Η οικονομική ζωή», ενότ. Δ κεφ. 5 «Η Θράκη, η Μικρά Ασία και ο Πόντος, ακμαία ελληνικά κέντρα», ενότ. Ε κεφ. 4 «Η Ελλάδα στον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο».
- Μαθηματικά: ενότητα 4 «Συλλογή και επεξεργασία δεδομένων».
- Γεωγραφία: κεφ. 31 «Αξιοθέατα, μνημεία και ιστορική συνέχεια των λαών της Ευρώπης».
- Μουσική: κεφ. 10 «Η ελληνική μουσική στους αιώνες…των αιώνων».
- Εικαστικά Ε'-Στ΄ Δημοτικού: ενότ. Α κεφ. 2 «Χαρτιά-χαρτόνια-ξύλα», ενότ. Γ κεφ. 1 «Γελοιογραφία-Γελοιογράφος», ενότ. Δ κεφ. 6 «Μουσείο».
- Θεατρική αγωγή Ε΄-Στ΄ Δημοτικού: Ζώνη 2 «Σώμα και έκφραση», Ζώνη 4 «Η ομάδα», Ζώνη 5 «Περιοχή μαγικού κόσμο», Ζώνη 7 «Δράση», Ζώνη 8 «Αυτοσχεδιασμός», Ζώνη 9-11 «Δραματοποίηση», Ζώνη 12-16 «Πορεία της θεατρικής παράστασης».
- Φυσική Αγωγή Ε'-Στ' Δημοτικού: κεφ. 7 «Ελληνικοί παραδοσιακοί χοροί».

9. Αξιολόγηση

Επειδή πάντα υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης και καλύτερης προσαρμογής του κάθε εκπαιδευτικού προγράμματος στις ανάγκες και επιθυμίες των συμμετεχόντων, παρακαλώ να αφιερώσετε **10 λεπτά** μετά από τη χρήση του Φακέλου για τη συμπλήρωση ενός **ερωτηματολογίου διαδικτυακά.**

Εναλλακτικά επικοινωνήστε μαζί μου (6976 478073 ή nat.michailidou@yahoo.gr), για να σας στείλω το ερωτηματολόγιο σε έντυπη μορφή. Ούτως ή άλλως, η **συμβολή** σας είναι **πολύτιμη** εξαιτίας της διαφορετικής σας θεωρητικής κατάρτισης καθώς και της πρακτικής εμπειρίας σας με τα παιδιά σε καθημερινό επίπεδο.

Όσοι συμμετείχατε στο πρόγραμμα «**Ένας σκόρος στο Λύκειον των Ελληνίδων Ξάνθης**», παρακαλώ συμπληρώστε το ερωτηματολόγιο:

https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSezSggv3kPXHIfeLSwUfDUlkfwSRbKVQ0xUj_MSbv1SdWqE2A/viewform

Στείλτε στην παραπάνω διεύθυνση ηλεκτρονικού ταχυδρομείου και τα στοιχεία σας, αν επιθυμείτε να ενημερώνεστε για άλλες παρόμοιες δράσεις, εκδηλώσεις και εκπαιδευτικές ξεναγήσεις.

Ονοματεπώνυμο
Σχολείο
Τηλ. και email σχολείου
Τηλ. και email εκπαιδευτικού

10. Ενδεικτική Βιβλιογραφία

10.1. Ιστορία και αρχιτεκτονική παλιάς Ξάνθης

Εξάρχου, Θ. (1997). *Ματιές στο χτες της Ξάνθης μέσα από φωτογραφίες.* ΠΑΚΕΘΡΑ.

Εξάρχου, Θ. (2001). *Ξάνθη: Δέκα μονογραφίες.* ΠΑΚΕΘΡΑ.

Εξάρχου, Θ. (2005). *Ξάνθη 1861 - 1911. Στοιχεία ιστορίας.* ΠΑΚΕΘΡΑ.

Θανόπουλος, Κ. (2005). *Πορεία αντίθετα, η σύγκρουση για την προστασία της παλιάς Ξάνθης*. ΠΑΚΕΘΡΑ.

Θεοχαρίδου, Κ. και Κολώνας, Β. (1993). Παλιά Ξάνθη, το παραδοσιακό κτιριακό απόθεμα και τα προβλήματα προστασίας και αποκατάστασής του, Πρακτικά Συνεδρίου *«Νέες πόλεις πάνω σε παλιές»,* Ρόδος 27-30 Σεπτεμβρίου, 171-190.

Ιωαννίδης, Στ. (1990). *Ξάνθη 1870-1940. Εικόνες και μαρτυρίες από την ιστορία της*. Ξάνθη.

Μαυρίδης, Δ. (επιμ.) (2008). *Ξάνθη. Η πόλη με τα χίλια χρώματα.* Δήμος Ξάνθης.

Μαυρίδης Δ. (2004). *Η Παλιά Πόλη της Ξάνθης φωτογραφημένη σε ταχυδρομικά δελτάρια.* ΠΑΚΕΘΡΑ-ΔΕΑΞ.

Μαυρίδης Δ. (2005). *Μαστοριά και μεράκι στην Παλιά Ξάνθη*. ΠΑΚΕΘΡΑ-ΔΕΑΞ.

Μαυρίδης Δ. (2007). *Αγγελοφύλακτος Ξάνθη*. Ιερά Μητρόπολις Ξάνθης και Περιθεωρίου.

Μαυρίδης Δ. (2009). *Σπίτια της Ξάνθης*. Ιερά Μητρόπολις Ξάνθης και Περιθεωρίου.

Παρασκευοπούλου, Α. και Κολοκυθά, Μ. (1986). Παλιά Ξάνθη, *Θρακικά Χρονικά,* 41, 157-165.

10.2. Αρχοντικό Χασιρτζόγλου

Δούση, Μ. *Παρουσίαση «Αποκατάσταση και επανάχρηση του αρχοντικού Χασιρτζόγλου στην Ξάνθη»*, Τμήμα Αρχιτεκτόνων ΔΠΘ http://old.kgasu.ru/news/Files/prezentaciya_Prepis_2_4.pdf

Εξάρχου, Θ. (1999). *Τα αρχοντικά της οδού Ελευθερίου Βενιζέλου.* Ξάνθη.

Εξάρχου, Θ. (2014). *Δύο Μονογραφίες. Ανάργυρος Σιγάλας, Άριστος Χασιρτζόγλου.* Ξάνθη, Περιφέρεια ΑΜΘ.

Νομικός, Μ.-Κ., Δούση, Μ. (2011). Η αποκατάσταση και επανάχρηση του αρχοντικού Χασιρτζόγλου στο ιστορικό κέντρο της Ξάνθης. Στο Στεφανίδου, Αι. (επιμ.), *Εν Χώρω Τεχνήεσσα*, Θεσσαλονίκη, ΑΠΘ, 362-379.

Πλέσιας, Α. (2010). Παλαιό Ταχυδρομείο Ξάνθης (Λύκειο Ελληνίδων), *Θράκης Τεχνικά*, 25, 10-13 http://teethrakis.gr/enimerosi/enimerotiko-deltio/thrakis-technika-teychos-25/teyxos25.pdf

10.3. Παραδοσιακή κλωστοϋφαντουργία, φορεσιά – Λύκειον των Ελληνίδων

Αβδελά, Ε. (επιμ.) (2010). *Το Λύκειον των Ελληνίδων. 100 χρόνια*. Αθήνα, Πολιτιστικό Ίδρυμα Ομίλου Πειραιώς.

Δεστούνη-Γιαννουλάτου Μ.-Χ. (1996). *Το Λύκειο των Ελληνίδων, ζωντανό θησαυροφυλάκιο του λαϊκού πολιτισμού*. Αθήνα, Μουσείο Μπενάκη, Πρόγραμμα ΜΕΛΙΝΑ.

ΙΜΕ (2002). *4000 Χρόνια Ελληνικής Φορεσιάς. Κρόσσια, Χιτώνες, Ντουλαμάδες, Βελάδες* [CD-ROM]. Αθήνα, Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού.

Καλαμαρά, Π. (2002). *Κόκκινη κλωστή δεμένη… Το παραμύθι των υφασμάτων*. Αθήνα, Καλειδοσκόπιο.

Καλλιόπη (2004). *Παραδοσιακές φορεσιές. Λύκειον των Ελληνίδων*. Αθήνα, Φερενίκη.

Κατσαντώνη, Ρ. (2010). *Ενδυμασία. Σύμφωνα με το διαθεματικό ενιαίο πλαίσιο προγραμμάτων σπουδών.* Αθήνα, Μένανδρος.

Λαγάκου, Ν. Β. (1998). *Η ενδυμασία διά μέσου των αιώνων*. Αθήνα, Δωδώνη.

Μαχά, Α., Ράφτης, Α. (1995). *Ωραίαι και πλούσιαι ελληνικαί ενδυμασίαι. Ελληνικές φορεσιές 1860.* Αθήνα, Καστανιώτη, Ελληνικό Λογοτεχνικό και Ιστορικό Αρχείο.

Μαχά-Μπιζούμη, Ν. (2019). Οι παραδοσιακές ενδυμασίες της Θράκης ως φορείς πολλαπλών και σύνθετων νοημάτων, στο Στάντσιου, Ε., Καμπάκη-Βουγιουκλή, Π. (επιμ.), *Πρακτικά 18ου Πανελλήνιου Συνεδρίου Λυκείου των Ελληνίδων – Παράρτημα Ξάνθης,* Ξάνθη, 21-24 Σεπτεμβρίου 2017, Ξάνθη, Σπανίδης, 51-59 Academia.

Ναθαναήλ, Γ. (2016). *Ελληνική λαϊκή φορεσιά και Έλληνες ζωγράφοι κατά τον 19ο αιώνα.* Διδακτορική Διατριβή, ΔΠΘ.

Οικονομίδης, Ν. (2008). *Η Ελληνική ενδυμασία. Το ιστορικό οδοιπορικό της και ο κοινωνικός της ρόλος.* Αθήνα, Δωδώνη.

Παιδαγωγική Ομάδα ΚΠΕ Ανωγείων (2016). *Πώς το φυσικό περιβάλλον γεννά… Πολιτισμό! Η περίπτωση της Υφαντικής.* Ηράκλειο, ΚΠΕ Ανωγείων http://www.kpe-anogion.gr/cms/pdf/Yf.Texni-Theoritiko%20final%20ne.pdf, http://www.kpe-anogion.gr/cms/pdf/Yf.Texni-F.Ergasion%20final.pdf

Παπαγεωργίου, Γ. (2010). *Ελληνικές παραδοσιακές φορεσιές. Θράκη*. Αθήνα, Μίλητος, Ελληνοαμερικανική Ένωση, Ακαδημία Αθηνών.

Παπαντωνίου, Ι. (1996). *Ελληνικές τοπικές ενδυμασίες*. Ναύπλιο, Πελοποννησιακό Λαογραφικό Ίδρυμα.

Συλλογικό έργο (2001). *Ελληνικές παραδοσιακές φορεσιές* [CD-ROM]. Αθήνα, Καστανιώτη.

Φακίνου, Ε. (1999). *Τα Ελληνάκια. Ένα παραμύθι εμπνευσμένο από τα κεντήματα, τα λιθόγλυπτα και τα υφαντά της ελληνικής λαϊκής τέχνης.* Αθήνα, Κέδρος.

Χατζημιχάλη Α. (1978). *Η ελληνική λαϊκή φορεσιά. Τόμος Α', Οι φορεσιές με το σιγκούνι.* Αθήνα, Μέλισσα.

Χατζημιχάλη Α. (1983). *Η ελληνική λαϊκή φορεσιά. Τόμος Β', Οι φορεσιές με το καβάδι.* Αθήνα, Μέλισσα.

Morley, J. (2004). *Η μόδα μέσα στους αιώνες*. Αθήνα, Modern Times.

Payne, B., Winakor, Γ., Farrell- Beck, J. (2000). *Ενδυματολογία. Ιστορία της ενδυμασίας*. Αθήνα, Ίων.

10.4. Εκβιομηχάνιση κλωστοϋφαντουργίας – Εμπόριο υφασμάτων

Αϊβαλιώτης Β., Αδαμαντίδου Σ. (2007). *Μοδίστρες και μοδιστρική στην Ξάνθη. Χρυσά βραχιόλια και χαμένες βέρες.* Ξάνθη, ΠΑΚΕΘΡΑ.

Αστρεινίδου-Κωτσάκη, Π. (1996). Οικονομική λειτουργία των μπεζεστενίων στην αγορά της οθωμανικής περιόδου, *Περιοδικά,* 30, 153-187 http://media.ems.gr/ekdoseis/makedonika/makedonika_30/ekd_pemk_30_Astrinidou-kotsaki.pdf

Βασιλειάδης, Σ. (2002). Η κλωστοϋφαντουργία στις αρχές του εικοστού αιώνα, *Αρχαιολογία & Τέχνες,* 85Α, 37-47 https://www.archaiologia.gr/wp-content/uploads/2011/07/85-4.pdf

Βλάχου, Φ., Καρβουνίδου, Μ., Καρυδά, Μ., Οικονόμου, Α., Τσαουσίδου, Κ. (2007). Νάουσα, η πόλη της υδροκίνητης κλωστοϋφαντουργίας, στο Μ. Ρεπούση & Ο. Δεληγιάννη (επιμ.), *Εκπαίδευση και βιομηχανική κληρονομιά. Νήματα, καπνά, σχοινιά, ξύλα και καράβια…,* Θεσσαλονίκη, ΚΠΕ Νάουσας, 123-158.

Δεμίρη, Κ. (1991). *Τα ελληνικά κλωστοϋφαντουργεία.* Αθήνα, Πολιτιστικό Τεχνολογικό Ίδρυμα ΕΤΒΑ.

Μαμώνη, Κ. (2015). Η ζωή και η δράση των υπόδουλων Ελλήνων, 1881-1913, στο *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους,* 33Β, Αθήνα, Παραπολιτικά, 140-149.

Πατρώνης, Β. (2015). *Ελληνική Οικονομική Ιστορία. Οικονομία, Κοινωνία και Κράτος στην Ελλάδα (18ος-20ος αιώνας).* Αθήνα, ΣΕΑΒ https://repository.kallipos.gr/handle/11419/1700?locale=en

Σβορώνος, Ν. (1994). *Επισκόπηση της νεοελληνικής ιστορίας.* Αθήνα, Θεμέλιο.

Kodolph, S. J. (2016). *Κλωστοϋφαντουργία. Τεχνολογία υφασμάτων, βαφή και φινίρισμα.* Αθήνα, Ίων.

Noesis, Wiki Τεχνολογίας, *Κλωστοϋφαντουργία* https://www.noesis.edu.gr/επιστήμη-και-τεχνολογία/κλωστοϋφαντουργία/